

alimara

BUTLLETÍ INFORMATIU
DEL SERVEI D'ACCIÓ SOCIAL
NOVEMBRE-DESEMBRE 1990

CONSELL INSULAR
DE MALLORCA

Taller de pintura del Centre Penitenciari

22

**El desenvolupament del Pla
Concertat de Prestacions
Bàsiques a Mallorca.**

**Estudi de població i necessitats socials del
Municipi de Capdepera.**

**Servei d'atenció primària en el municipi de
Puigpunyent.**

E.A.S.P., Equip d'atenció social als processats.

Comissió provincial d'assistència social.

**Unitats Dependents. Una nova realitat penitencià-
ria.**

Petites notes d'un voluntari al Centre Penitenciari.

Entrevista a Joaquín Mejuto.

Institucions totals

Bibliografia.

Centre Salut i Família a Calvià.

El Grume: Grup de policia del menor.

Plataforma per a la defensa del menor.

**La fundació tutelar per a persones amb disminució
psíquica de Mallorca.**

Associació "CRECER"

**I Jornades de Contractació Externa de Serveis
Socials a l'Administració Pública.**

Eines per treballar millor.

**La Fiscalía dicta medidas para restringir la estancia
de niños en las prisiones.**

ÍNDEX

- 3 El desenvolupament del Pla Concertat de Prestacions Bàsiques a Mallorca.
- 5 Estudi de població i necessitats socials del Municipi de Capdepera.
- 6 Servei d'atenció primària en el municipi de Puigpunyent.
- 7 E.A.S.P., Equip d'atenció social als processats.
- 8 Comissió provincial d'assistència social.
- 10 Unitats Dependents. Una nova realitat penitenciària.
- 13 Petites notes d'un voluntari al Centre Penitenciari.
- 15 Entrevista a Joaquín Mejuto.
- 18 Institucions totals
- 20 Bibliografia.
- 21 Centre Salut i Família a Calvià.
- 21 El Grume: Grup de policia del menor.
- 22 Plataforma per a la defensa del menor.
- 23 La fundació tutelar per a persones amb disminució psíquica de Mallorca.
- 24 Associació "CRECER"
- 25 I Jornades de Contractació Externa de Serveis Socials a l'Administració Pública.
- 25 Eines per treballar millor.
- 27 La Fiscalía dicta medidas para restringir la estancia de niños en las prisiones.

Núm. 22, Novembre - desembre 1990

Publicació bimestral

Edita: Consell Insular de Mallorca

Redacció: Servei d'Acció Social

Carrer Almudaina, 5

07001 Palma de Mallorca

Tel.: (971) 72 15 05 ext. 286

Telefax (971) 71 90 88

(Atn. Acció Social)

Maquetació i disseny: Ferran Sintés 43 87 72

Impressió: Totgràfic, S.A., S'Arenal

Dip Legal: PM 128 - 1987

PRESENTACIÓ

Encetam aquest número, el darrer de l'any, informant sobre la incidència del Pla de Prestacions Bàsiques en el desenvolupament dels serveis socials generals; les possibilitats que ofereix, els beneficis que poden derivar-se de la seva aplicació i les qüestions que manca resoldre, es plantegen breument en aquest article.

A continuació, les aportacions sobre Capdepera -estudi de necessitats socials- i Puigpunyent -organització de la unitat de treball social-, ens aproximen al treball que s'està desenvolupant als municipis de l'illa, al mateix temps que ens confirma la implantació dels serveis socials.

El gros d'aquest número està dedicat al camp penitenciari. Són molts els canvis que es van produint en els darrers anys; per això hem volgut apropar-nos i conèixer quines són les línies d'actuació que s'estan desenvolupant en aquest àmbit. Obrim el dossier exposant el treball de l'Equip d'Atenció Social al Processat de l'IRES; la seva tasca s'està consolidant en els Jutjats havent aconseguit demostrar la importància del treball en aquest estat inicial. El treball de la Comissió Provincial d'Assistència Social, amb una doble vessant, a la presó amb els reclusos i fora amb els alliberats condicionals i les famílies, procurant evitar la ruptura amb el medi exterior i cercant els mitjans de reinserció a la comunitat, omplirà el segon apartat d'aquest dossier. La visió general de la presó ens la facilita el director del centre, Joaquín Mejuto, a qui hem entrevistat; però també ens apropam a aquesta realitat des d'altra òptica, la de Josep Suárez que, com a voluntari, fa molts anys que treballa en aquest medi. La Unitat Dependent, de recent creació, s'entreu com a una experiència de gran interès pel que suposa de ruptura amb els plantejaments vigents fins fa ben poc; dels seus objectius i funcionament ens en parla Fermín Domínguez, sots-director de tractament del Centre Penitenciari i responsable d'aquesta unitat. Completam el dossier amb un article sobre institucions totals i una bibliografia que pensam pot ser útil per als interessats en el tema.

A les seccions habituals trobareu, endemés, diverses informacions d'entre les que volem destacar la referida a les I Jornades sobre contractació de serveis on es recullen les conclusions elaborades a partir del debat dels grups de treball que ens convida a la reflexió sobre el sistema públic de serveis socials, la interpretació i aplicació del model i les repercussions que s'originen.

**El Consell Insular de Mallorca
informa**

EL DESENVOLUPAMENT DEL PLA CONCERTAT DE PRESTACIONS BÀSIQUES A MALLORCA

Lluís Ballester Brage

1.- Consideracions generals.

El Pla Concertat de Prestacions Bàsiques (P.P.B) es va iniciar l'any 1988 amb la firma entre el Ministeri d'Assumptes Socials i les Comunitats Autònomes de setze convenis-programes de col.laboració per finançar conjuntament una xarxa d'atenció de serveis socials generals que permetessin garantir unes prestacions bàsiques als ciutadans en estat de necessitat. En el cas de Mallorca el desplegament del P.P.B s'ha delegat per part del Govern de la CAIB al CIM i el seu Servei d'Acció Social ha assumit la responsabilitat de materialitzar-lo.

El P.P.B permet actualment l'organització i programació amb criteris homogenis per a tot l'Estat. És una perspectiva

acceptada, d'acord amb l'anàlisi de la realitat actual dels municipis i de l'estructura de serveis de Mallorca. Respecte d'ell, s'han de destacar especialment dos aspectes. En primer lloc, el procés llarg, seriós, concertat, que ha caracteritzat la seva elaboració. S'ha treballat durant gairebé més de dos anys entre les diverses administracions implicades, conseqüent-se l'acord de tots i aquest consens és ben expressiu de la utilitat d'aquesta forma de treball.

I en segon lloc convé destacar, també, que no es tracta d'una actuació més, d'una qüestió tècnica o secundària: amb el P.P.B es pot facilitar l'objectiu d'universalitzar la cobertura dels serveis socials, amb criteris homogenis, a tota la població.

EL DESENVOLUPAMENT DEL PLA CONCERTAT DE PRESTACIONS BÀSIQUES A MALLORCA

El P.P.B té com a objectiu primordial donar orientacions i facilitar recursos perquè les administracions locals, i especialment els municipis, puguin cobrir, de la manera més eficient i satisfactòria possible, les necessitats socials bàsiques dels seus ciutadans, promovent el benestar de tota la població i estructurant una xarxa de serveis socials qualificada. En relació als resultats aconseguits, destacar-ne com a mínim tres grans avantatges:

1. Una més gran estabilitat dels serveis socials generals dels municipis (del finançament dels serveis, de l'oferta que ofereixen, del personal contractat, etc.). Per posar un exemple, aquest any el finançament que el CIM ha facilitat als ajuntaments, només per als projectes compresos en el P.P.B, ja ha superat els cinquanta-set milions de pessetes.

2. La coordinació administrativa i tècnica, concretament, a què obliga respecte a assumptes socials, sobretot a partir del moment en què s'optimitzin les relacions entre els serveis socials municipals i els serveis depenents del Servei d'Acció Social del CIM. Actualment s'està en disposició de donar un primer pas amb l'establiment d'un marc sistemàtic d'informació que permetrà prendre decisions de política social i que facilitarà el desplegament operatiu de les possibilitats previstes pel marc jurídic-administratiu i per les possibilitats financeres.

3. L'eixamplament de l'actuació del Servei d'Acció Social del CIM i del ventall de prestacions que assumeix, mitjançant els Centres Comarcals d'Acció Social, amb una perspectiva molt més comunitària (preventiva i de promoció) i que arriba a moltes més situacions i problemàtiques.

El treball de desenvolupament dels serveis socials generals, en el marc del P.P.B només pot enfocar-se des de la

perspectiva d'obrir un llarg procés d'estructuració del treball social en els serveis municipals, així com en els mateixos Centres Comarcals d'Acció Social del CIM.

2.- Situació actual i previsions de desenvolupament.

La situació actual del P.P.B es pot qualificar de prometedora. El Ministeri d'Assumptes Socials ja ha elaborat els suficients documents de desenvolupament futur del Pla com per poder saber les línies generals de finançament i orientacions tècniques per als propers 5 anys. Igualment, per part del SAS del CIM, s'ha elaborat un document tècnic de previsions de cobertura de les prestacions bàsiques a Mallorca per al trienni 1990-1992, que inclou una quantificació de medis humans i financers de l'illa de Mallorca. El principal problema per al seu desenvolupament és la garantia de finançament. No obstant, a part d'això, no cal dir que hi ha també altres grans qüestions a resoldre d'aquí a poc temps.

Quines són les línies de treball que han de permetre una millora de les prestacions socials bàsiques a Mallorca?. Jo diria que, com a principi, evidentment, s'hauran d'especificar les prestacions que corresponen als serveis socials generals d'una banda, i als serveis socials especialitzats de l'altra; s'hauran d'establir les bases de l'organització territorial dels serveis socials, per bé que això és un tema que estarà fortament condicionat per la gran discussió sobre l'organització territorial a Mallorca; s'hauran de concretar les funcions que han d'assumir, per exemple els ajuntaments, sobre l'elaboració i planificació d'altres iniciatives complementàries a les definides pel P.P.B; i, naturalment, s'hauran d'establir unes normes que hauran de regular l'acció coordinada entre els serveis socials públics i els serveis i iniciatives privades.

Informació comunitària

ESTUDI DE POBLACIÓ I NECESSITATS SOCIALS DEL MUNICIPI DE CAPDEPERA

Lluís Ballester Brage

L'equip de professionals de l'Àrea Socio-cultural de Capdepera, amb la col.laboració del Centre Comarcal d'Acció Social de Manacor, ha realitzat al llarg dels darrers mesos un estudi general sobre la situació socio-demogràfica del seu municipi. Són pocs els serveis socials municipals que disposen d'estudis tan detallats, només els equips de Palma, sa Pobla i Calvià han fet investigacions semblants.

Els resultats han estat prou satisfactoris, assolint distints objectius:

a. El treball conjunt entre professionals de disciplines diferents (pedagogs, psicòlegs, assistents socials, mestres, ...), en el marc d'un equip que té plantejat continuar i millorar aquesta multidisciplinarietat.

b. La plena incorporació dels ordinadors per als estudis de necessitats.

c. La consideració dels estudis parcials o generals que ja s'han fet a Mallorca i en especial dels textos de les BASES PER A LA PLANIFICACIÓ DE L'ACCIÓ SOCIAL A MALLORCA (C.I.M.), per tal de disposar d'hipòtesis de treball i d'experiències d'aplicació de diverses metodologies.

d. La col.laboració sistemàtica entre un centre comarcal i un servei municipal per a conèixer en profunditat la realitat en la que treballen.

Però el més important són les conclusions a les que han pogut arribar entre les quals destaquen:

1. A Capdepera trobam una estructura de població expan-

siva. De fet la relació de sexes està moderadament desequilibrada a favor dels homes degut a una important immigració de joves.

2. Hi ha un creixement mantingut de la població no autòctona, juntament amb la diferenciació espacial d'aquests col·lectius, la qual cosa facilita la consolidació de tres models culturals diferenciats: el model cultural andalús- extremeño (més del 25% de la població), el model cultural estranger (10% de la població) i el model cultural autòcton, en franca regressió, amb poc menys del 54% de la població (considerant autòctons a tots els nascuts a les illes). Un dels principals indicadors d'aquesta situació és la reducció de l'ús quotidià de

la llengua autòctona, amb més d'un 30% de la població que no parla català.

3. Hi ha diferències a les dinàmiques socials i demogràfiques de Capdepera i Cala Ratjada, essent molt més notables les característiques esmentades (conclusions 1 i 2) a Cala Ratjada. El nucli urbà de Capdepera perd, relativament, importància en el conjunt del municipi, disposant només d'un 35% de la població total.

4. Hi ha un nombre considerable de famílies i persones en situacions de necessitats, encara que estadísticament no és molt elevat. Els principals problemes són els relacionats amb les famílies pluriproblemàtiques (qualque família nombrosa monoparental, per exemple), els menors en situacions de risc social i els vells sense suport familiar.

SERVEI D'ATENCIÓ PRIMÀRIA EN EL MUNICIPI DE PUIGPUNYENT

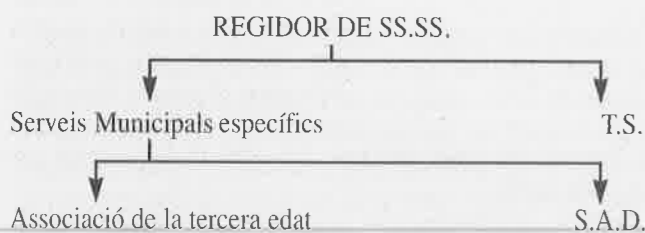
Selu Cañellas

Treballadora social de la Mancomunitat de Tramuntana

Puigpunyent és un dels quatre municipis que pertanyen a la Mancomunitat de Tramuntana. Té una extensió de 4.095 ha. i 1.146 habitants. Considerat com a "poble dormitori", compta amb una població predominantment vella i amb un creixement demogràfic estabilitzat.

Compta amb els següents recursos: dispensari (metge i A.T.S.), Associació de la tercera edat, guarderia, centre escolar mixt públic d'E.G.B., instal·lacions esportives, casal de cultura, Àrea Municipal de Serveis Socials d'Atenció Primària.

Aquesta àrea s'estructura a través del següent organigrama:

Des del mes d'agost d'enguany, el Servei d'Atenció Primària del municipi de Puigpunyent ha iniciat una nova etapa amb el canvi de treballadora social. Amb aquest canvi tant el Servei com les seves prestacions s'han reorganitzat basant-se en criteris metodològics diferents.

El treball realitzat fins ara es concreta en:

- Presa de contacte i coneixement de la realitat del municipi i del Servei (població, necessitats, recursos, professionals, serveis de la U.T.S., prestacions, sistema metodològic, pro-

jectes, pressupost ...).

- Reorganització de l'àrea, previ coneixement, tant a nivell metodològic com de serveis específics.

- Treball individual: recepció de demandes, seguiment de casos, obertura d'expedients i fitxes, tramitació i gestió, informació, orientació i assessorament.

- Treball comunitari: principalment amb l'Associació de tercera edat i Servei d'ajuda a domicili.

Per dur a terme tot l'exposat ha estat imprescindible la coordinació amb diferents professionals i membres de la comunitat i entitats a diferents nivells:

- A nivell local:
  - Regidor de SS.SS. En aquest cas el batle de Puigpunyent amb qui es manté contacte quinzenal per a intercanviar informació sobre projectes, canvis, organització, etc.
  - Secretari de l'Ajuntament que facilita informació a nivell administratiu, pressuposts, contractació, legislació, etc.
  - Jutge de Pau per a tractar i analitzar casos on hi intervernen ambdós professionals.
  - Metge, per a col·laborar conjuntament en projectes de salut, programa de Tercera edat, usuaris del S.A.D., derivacions, etc. (Per manca de temps no s'ha iniciat aquesta tasca conjunta).
  - President de l'Associació de tercera edat per a treballar en projectes que afecten aquest col·lectiu, intercanviar informació sobre activitats que es realitzen i col·laborar en aquelles qüestions que precisen intervenció professional.
  - Treballadores familiars amb les que manté contacte setmanal amb l'objecte d'organitzar i millorar el S.A.D. tant a nivell de contractació professional, metodològicament, oferta de serveis, aspectes formals, coordinació amb entitats, formació periòdica, actualització de documentació, etc.

- A nivell Comarcal:
  - Centre Comarcal del Consell Insular de Mallorca (Comarca Palma-Perifèria) amb el que es manté un contacte permanent per a treballar projectes comarcals, rebre assessorament dels diferents professionals que formen l'equip sobre projectes, programes, casos, etc.
  - Municipis de la comarca per a treballar i col·laborar projectes comarcals, intercanviar informació, etc.

DOSSIER PENITENCIARI

E.A.S.P. EQUIP D'ATENCIÓ SOCIAL ALS PROCESSATS

Maria Luisa Huerta / Treballadora social

Història

L'origen de l'E.A.S.P. el trobam en el "Servei d'Assistència Social al Detingut" dels Jutjats d'Instrucció de Barcelona, competència de l'I.R.E.S. (Institut de Reinserció Social), fins l'any 1988.

A través del Magistrat Sr. Carles Gómez i la Junta de Jutges de Palma i gràcies a la subvenció d'Insero, fou possible la creació d'aquest Servei en els Jutjats d'Instrucció de Palma el març de 1987.

Des de fa dos anys l'E.A.S.P. està finançat pel Consell Insular de Mallorca, Govern Balear i l'Ajuntament de Palma.

Actualment l'equip està format per dos treballadors socials: Bernat Aguiló i Maria Lluisa Huerta. Després de diferents canvis de despatx, ens han cedit unes dependències, amb garanties de permanència, en el 2on pis de l'Edifici de Via Alemanya, telèfon 72 75 73.

Orgànicament depenem de l'I.R.E.S.; és una organització no governamental, sense afany de lucre i que realitza una labor social, assistencial i educativa, especialment dirigida a col·lectius i persones amb problemes de delinqüència, drogaaddicció i de marginació en general, amb la finalitat de facilitar la seva reinserció. La seva activitat se centra en la Justícia Social, encaminant-la cap a la resocialitza-

ció tot cercant l'equilibri de la personalitat del delinqüent marginat sempre que s'ofereixin les condicions favorables perquè aquesta personalitat es desenvolupi lliurement.

Població atesa

La població atesa està formada per acusats o familiars dels acusats d'haver comès algun delictes i que tinguin alguna/es problemàtica/es social; independentment que estiguin en llibertat provisional o en presó preventiva.

L'àmbit d'actuació és el del Partit Judicial de Palma, si bé es fan gestions amb els altres dos Partits Judicials d'Inca i Manacor en casos de seguiment.

Què feim

Un dels objectius del programa d'intervenció es caracteritza bàsicament per l'oferta per part del medi judicial als detinguts, de poder contactar amb un treballador social.

Es pot fer a dos nivells:

- Informar, orientar, assessorar, gestionar aquells aspectes i/o qüestions puntuals a les que es donen resposta durant la guarda.
- Oferir al detingut la possibilitat d'una intervenció més intensa orientada a la seva reinserció social, en coordinació amb el servei d'atenció més adequat en rela-

ció a la problemàtica que presenta.

Una altra de les funcions que duim a terme, és la d'intermediar entre l'Administració de Justícia i altres institucions, serveis, programes terapèutics, etc. els quals fan demandes de gestió en relació a persones que estan sota el seu seguiment i que tenen causes pendents.

Durant aquests tres anys de funcionament, un dels aspectes que s'han treballat més i se segueix treballant, és el compliment de penes a Centres Terapèutics, o sigui el que tècnicament anomenem mesures alternatives a la presó. A través de l'article 93 (bis) del Codi Penal i els articles 8è.1 i 9è.1 per analogia.

Són varies les sentències que s'han pronunciat sobre aquesta qüestió i les persones que en aquests moments estan complint penes a comunitats terapèutiques de tractament de toxicomanies. D'això en feim una valoració molt positiva dels resultats obtinguts fins ara, tenint present que és un camp d'actuació nou i amb escasses experiències que serveixin de precedent.

Podem concloure dient que l'E.A.S.P., com un servei especialitzat d'assistència, ofereix informació, orientació, assessorament, treball social de seguiment i suport a la reinserció.

COMISSIÓ PROVINCIAL D'ASSISTÈNCIA SOCIAL

L'enfocament actual del tractament penitenciari és definit a la Constitució, que estableix els drets i deures dels ciutadans; subratlla que les penes privatives de llibertat s'orientaran cap a la reeducació i reinserció social i, d'acord amb aquest plantejament, els condemnats comptaran amb un treball remunerat, els beneficis de la Seguretat Social i l'accés a la cultura i al desenvolupament integral de la persona. S'abandona, doncs, el concepte de privació de llibertat equiparat a càstig per incidir en la reeducació de l'individu. La Llei Orgànica General Penitenciària de 1979 corrobora aquestes afirmacions incidint especialment en la individualització del tractament. Les conseqüències que, per al tractament penitenciari, es deriven d'aquesta llei són importants: estableix la intervenció de diferents professionals, crea la figura del treballador social a la presó, obre les portes a possibles col·laboracions externes i orienta les àrees de tractament, educació i treball, enfocant-les des d'una perspectiva individual. El treball social queda canalitzat

amb la creació de la comissió d'assistència social, com a organisme dependent de la Direcció General d'Institucions Penitenciàries, que facilitarà als interns o als alliberats condicionals o definitius i als seus familiars l'assistència social necessària. La creació d'aquesta comissió representa una innovació important, ja que crea la figura del treballador social que la fa dependre de la comissió i exclou qualsevol altra funció que li pugui ésser encomanada.

Un primer element que cal destacar és el del doble àmbit d'actuació de la comissió, dins i fora de la presó, perquè, malgrat s'especifica que les oficines de la comissió han d'estar ubicades fora dels locals de la presó, el centre penitenciari haurà de disposar d'un despatx per poder desenvolupar el treball amb els interns. En aquest sentit, l'assistent social ha de visitar els reclusos en el termini màxim de 24 h. des de l'ingrés al centre penitenciari, ha de participar com a vocal a l'equip d'observació i tractament on se'ls dona la classifica-

ció, es revisen els graus, permisos de sortida, ha de recollir la informació que sigui precisa per aportar a l'equip (sigui mitjançant entrevistes, amb visites domiciliàries o per escrit), ha de gestionar als interns l'ajuda que necessitin, tant per assumptes propis com familiars, ha de dur a terme el seguiment laboral dels interns en règim obert, etc.

Pel que fa als alliberats condicionals, o definitius que estan sota la tutela de l'assistent social, aquest professional ha de facilitar la seva col·locació a centres de treball, supervisant que els treballadors i les seves famílies gaudeixin de les prestacions de la Seguretat Social. Així mateix, l'assistent social ha d'ajudar els familiars dels alliberats tenint especial esment a la formació i educació dels fills. De la mateixa manera, quan els òrgans judicials o administratius encarregats de la vigilància dels alliberats ho sol·licitin, l'assistent social ha d'estar preparat per informar sobre com viuen i com s'està duent a terme la reinserció social.

Totes aquestes funcions s'han

de complementar amb les entitats o serveis dedicats tant a l'assistència dels interns com al tractament dels ex-presos. Lògicament una bona coordinació amb altres serveis socials facilitarà el compliment d'aquestes funcions.

D'altra banda, el Reglament és molt explícit pel que fa al nombre d'assistents socials que han d'adscriure's a la comissió: la ratio és la d'un mínim d'un professional per cada cinquanta reclusos. Si realment es volen atendre les necessitats de la població penitenciària, desenvolupant totes les funcions que sucintament s'han especificat, el nombre establert és imprescindible, emperò aquesta és una de les premisses que, fins ara, no s'han complert. La població reclusa del Centre Penitenciari de Palma supera les sis-centes persones i el nombre d'assistents socials que pertanyen a la comissió d'assistència social és de quatre, quan, seguint el criteri establert, haurien de ser dotze. S'està, per tant, enfora d'arribar als mínims.

L'any 1990 la Comissió Provincial d'Assistència Social, ha desenvolupat un programa de l'àrea social dissenyat sobre la constatació que existeix una dicotomia entre la comunitat en general i la penitenciària. La necessitat de conciliar ambdues parts fent-les conscients que són una sola, ha marcat els objectius del programa en la línia de: d'una banda, reduir el nivell de marginalització de la població amb problemes penals, apropant-la als serveis comunitaris i viceversa, facilitar els contactes dels interns amb el medi extern, això és, la comunitat.

Les línies de treball desenvolupades han estat, bàsicament, dues:

- 1.- Informació sobre recursos. En aquest sentit, s'ha procurat que els interns coneixin els recursos socials existents: laborals, sanitaris, associatius, institucionals, etc., instruint-los en la seva utilització.
- 2.- Relacions institucionals. En aquest camp s'ha contactat amb diversos organismes que aporten

prestacions de tipus social amb l'objectiu d'establir una col·laboració que es concreti en programes que permetin aprofitar més el temps a la presó i facilitin, al mateix temps, la inserció social de l'intern.

A partir de les activitats que desenvolupa el programa, es constituirà una plataforma comunicativa que permetrà conèixer amb més profunditat les necessitats de la població penitenciària i conseqüentment plantejar nous camps d'intervenció.

Actualment, la comissió es troba en fase d'avaluació del programa de l'àrea social. Avaluació que permetrà conèixer si s'han aconseguit els objectius plantejats i dissenyar, a partir del coneixement d'aquesta informació, el programa per al proper any.

(Nota: la Comissió Provincial d'Assistència Social de Palma, recentment s'ha traslladat al c/.Unió, 2-b, 3er. Tel: 71 89 90 i 7179 08).

UNITATS DEPENDENTS: UNA NOVA REALITAT PENITENCIÀRIA

Fermín Domínguez Roldán
Subdirector de Tractament.
Centre Penitenciari de Palma

"Principio inspirador del cumplimiento de las penas será la consideración de que el interno es sujeto de derecho y no se halla excluido de la sociedad, sino que continúa formando parte de la misma".

(Reglamento Penitenciario Español, art. 4º)

L'execució de les mesures privatives de llibertat es confia a la Institució Penitenciària. Aquesta, dins l'àmbit de les seves competències, té encomanada, com a finalitat primordial, la reeducació i reinserció social dels presos, trobant-se el seu desenvolupament orgànic i reglamentari clarament orientat en aquest sentit, constant-se un fort accent en la consecució de l'assoliment final de la reinserció social.

No obstant, el que en un principi és l'objectiu essencial a assolir per la Institució Penitenciària, esdevé

en la pràctica quotidiana en la simple expressió d'un desig encara molt enfora de la realitat. Assistim, doncs, a la profunda contradicció que suposa que la reinserció social, el retorn a un entorn social normalitzat, resta confiada totalment a la institució tancada per excel·lència.

Com a principal element alternatiu davant aquesta realitat, hi ha la situació de Règim Obert, especialment moment-pont entre la presó i la vida en llibertat. A través d'aquest règim, el pres podrà assolir un major contacte amb la realitat exterior, reiniciar una activitat laboral normalitzada i reprendre poc a poc el pols a les condicions socioambientals de la vida en llibertat.

Per a l'acompliment d'aquesta finalitat, a les darreres dècades s'ha anat realitzant una progressiva implantació del Règim Obert, desenvolupada mitjançant la creació, a la pràctica totalitat de l'Estat,

de les anomenades "Seccions Obertes": mòduls penitenciaris, generalment annexos al recinte tancat, concebuts per a un funcionament més o manco autònom i independent del nucli central de la presó.

En aquest sistema convencional de Secció Oberta, l'eix vertebral ve constituït per una relació equilibrada entre el treball a l'exterior i la permanència en ella en hores predeterminades que acaba essent, massa vegades, un simple mòdul dormitori en el que hi sobreviuen tot tipus de rutines de procediment directament heretades del règim tancat.

Reconeixent i tot la innegable importància de les Seccions Obertes i el paper fonamental que han jugat en el capítol de la reinserció social dels presos, és obligat reconèixer que ens trobam davant un "mal menor" en el que hi conviuen, de forma traumàtica a vega-

des, vivències institucionals pròpies d'un ambient coercitiu amb altres basades en un règim de màxima confiança.

Per tant, sembla que ha arribat el moment de començar a plantejar-se la descentralització de les Seccions Obertes, ubicant-les en un entorn normalitzat, absolutament diferenciades del nucli central de la presó i en les que es puguin establir uns paràmetres vivencials plenament coherents amb l'ambient social, laboral i de convivència propis de la societat civil.

Es tracta, en darrera instància, de qüestionar el manteniment d'una estructura organitzativa despersonalitzada enfront de la creació d'una altra que afavoreixi una evolució personal positiva del pres i que li permeti assumir un nivell de responsabilitat similar al que suportarà un cop que es trobi en llibertat.

Aquesta línia d'actuació, plenament assumida i que es recull com a prioritària entre els objectius de la Direcció General d'Institucions Penitenciàries per al 1991, està exposada al fracàs més estrepitos si en la seva execució no s'introdueix una variable fonamental: la participació activa d'institucions, organitzacions i col·lectius no penitenciaris com elements bàsics en el desenvolupament del programa, tenint com a darrer fonament d'aquesta participació la consideració de la presó i del penitenciar com una qüestió social de primer ordre.

La presó, carregada d'una memòria plena de connotacions coercitives, no pot suportar per si sola i amb garanties d'èxit noves estratègies d'intervenció en el sentit de les indicades, precisant el recolzament de l'entramat social organitzat si vol assolir la consecució d'objectius que vagin més enllà

de la simple custòdia.

Estructurat així el marc teòric de referència i establertes les línies mestres d'intervenció, la situació actual pot restar resumida així:

- Les Seccions Obertes i el desenvolupament que es fa en elles del Règim Obert han arribat, en molts d'aspectes, al seu límit, complint deficientment la seva tasca resocialitzadora.

- És urgent plantejar-se noves estratègies d'abordatge que contemplin la normalització social del compliment de la darrera part de la condemna.

- Els col·lectius no penitenciaris, desenvolupen un paper capital en el disseny i execució de les noves alternatives a la presó.

És a l'espai que delimiten els anteriors enunciats on s'emmarca la posada en marxa de la Unitat Dependent per a Dones recentment inaugurada. Aquesta Unitat Dependent (U.D.) es crea amb un objectiu fonamental: oferir a un determinat col·lectiu de dones privades de llibertat un recurs programat que faciliti, en la mesura que sigui possible, l'objectiu final de la pena que en el seu dia se'ls imposà: la reinserció social.

Amb aquesta finalitat, el Centre Penitenciari de Palma i l'Assemblea Balear de Creu Roja han establert un conveni de col·laboració que neix amb l'execució de dos programes d'intervenció (Atenció a Dones Recluses i a Fills de Recluses) que, amb el suport econòmic del Ministeri d'Assumptes Socials, s'ha realitzat fa poc més d'un any.

Aquesta tasca ha esdevingut, finalment, en la creació de la U.D. com un nou programa igualment finançat en gran part pel Ministeri d'Assumptes Socials. Les dades

bàsiques d'aquest programa són:

S'ubica en un habitatge unifamiliar de dues plantes situat a Establiments, amb una capacitat màxima de quinze persones, a més de les zones comunes i un breu espai enjardinat. Depèn orgànicament i administrativa del Centre Penitenciari de Palma que assumeix el seu control regimental.

El disseny general del Programa d'Intervenció ha anat a càrrec de l'Equip de Tractament del Centre Penitenciari i de la Coordinadora del Programa en representació de Creu Roja, tenint una sola premissa bàsica: organitzar una unitat de convivència basada en l'autogovern que permeti el màxim desenvolupament del règim obert insistint en tres grans línies de treball:

1. Formació educativa i laboral.
2. Foment de la capacitat de relació i integració social.
3. Adquisició i consolidació d'una escala de valors socialment adaptada.

La consecució d'aquests objectius generals s'articula d'acord amb els següents objectius operatius:

- a) Dotació de recursos i habilitats professionals bàsiques.
- b) Millorament del nivell formatiu, educatiu i cultural.
- c) Afavoriment i reforçament de les relacions familiars.
- d) Foment de la maduresa i equilibri personal, permetent la consecució d'un repertori de respostes normalitzades.
- e) Aproximació paulatina de la interna a una situació de convivència real, amb contacte amb un medi social ordinari.
- f) Coneixement de l'existència i utilització dels recursos socials comunitaris.

DOSSIER PENITENCIARI

g) Sensibilització de l'entorn social front de la problemàtica de la reinserció del pres.

L'èxit dels objectius referits es basa en la utilització racional dels recursos comunitaris existents, limitant-se al mínim la creació d'altres recursos propis.

Els criteris de selecció de les internes que ocupen la U.D. són, esquemàticament, la manca d'hàbits actuals de consum de drogues, la prèvia i plena acceptació del contracte conductual i de la normativa interna de la U.D. i una favorable actitud davant la convivència.

Com es pot observar, aquests criteris no són especialment rigorosos, però sí defineixen un perfil de la usuària de la U.D. perfectament compatible, a priori, amb els seus objectius.

Un element bàsic en l'execució correcta del Programa el constitueixen els voluntaris de Creu Roja que seran els que desenvoluparan directament les activitats de temps lliure, recolzaran la integració en els cursos de formació, fomentaran la maduresa i l'equilibri personal de les usuàries i, en general, partici-

paran activament en la vida quotidiana de la U.D.

Aquests voluntaris estan preparats específicament per al treball en el medi ja que anteriorment han desenvolupat programes en el Centre Penitenciari. El seu seguiment el durà a terme la coordinadora de Creu Roja que, a més d'aquesta tasca, assumeix la de realitzar el seguiment individualitzat de les internes adscrites a la U.D., la relació amb les institucions col.laboradores, la planificació d'activitats, etc. En aquests treballs estarà coordinada amb el Centre Penitenciari a través d'una de les seves educadores, adscrita a temps parcial a la U.D.

Quant al control regimental mínim exigible, serà a càrrec d'una funcionària de servei de vigilància que pernoctarà a la U.D.

Finalment i pel que fa referència al seguiment del Programa, es preveuen diferents línies de treball. La més habitual serà la vinculació establerta a través de l'educadora que farà el seguiment més exhaustiu de la U.D. sempre en relació amb la Coordinadora de Creu Roja, al temps que recollirà i cana-

litzarà les demandes de les internes.

Es preveu un informe mensual de seguiment de cada una de les usuàries que s'estudiarà i avaluarà en el si de l'Equip de Tractament.

Igualment, l'educadora informará l'Equip de Tractament de totes les vicissituds extraordinàries que puguin escaure's i que afecten directament el bon funcionament de la U.D.

Amb la finalitat d'un seguiment més globalitzat del Programa, es reuniran amb caràcter trimestral membres de la direcció de Creu Roja amb altres del Centre Penitenciari. Aquestes reunions tendran com objectiu principal l'estudi del desenvolupament del Programa, l'acompliment dels objectius assenyalats i la solució del problema que puguin sorgir tant si són administratius com organitzatius o de competències.

Aquesta és, de manera succinta i segurament incompleta, una breu descripció del Programa d'Unitat Dependent posat en funcionament. El seu futur i l'èxit queden a mans no només del Centre Penitenciari i de Creu Roja; per a la seva plena execució no basta la simple manifestació de voluntat ni l'estimable assumpció dels seus principis programàtics: és exigible, i des d'aquí es fa, la participació activa de tots, Administració central, autonòmica i local, grups socials, moviments ciutadans, persones individuals, que, en conjunt, conformen aquesta societat civil que no pot ser aliena a la desesperança realitat dels que estan privats de llibertat.

DOSSIER PENITENCIARI

PETITES NOTES D'UN VOLUNTARI AL CENTRE PENITENCIARI

Josep Suárez Ferrer

Assenyalar, en primer lloc, la dificultat de síntesi d'aquest escrit, ja que és pràcticament impossible desenvolupar els punts que el conformen. Deman, per tant, que el lector supleixi allò que l'espai no dona.

La meua experiència s'inicià fa uns sis anys. Val a dir que dita experiència té una certa validesa.

Amb el primer que hom topa és amb una institució. És a dir, que el fet d'aficar-te en un mitjà institucional configura unes certes regles de joc que cal conèixer. Pel que fa a la presó, cal tenir en compte que és, sobretot, un espai físic tancat i, per cert, molt ben tancat per desgràcia. Això es tradueix en mancances d'espais i en dificultats de desplaçament a l'interior. Un altre punt que solament podem apuntar és que no té res a veure l'Ordenament Penitenciari (les normes escrites) amb la realitat vital dels interns. Una cosa és la teoria -bastant avançada i positiva- i altra la realitat concreta -cada presó és un món que depèn en gran mesura dels seus directors-, realitat sovint negativa en molts de sentits. Crec que la presó, globalment considerada, és una herència de temps passats que ha esdevingut atemporal. Els temps moderns exigeixen un nou sistema i unes noves tècniques més en conseqüència

amb alternatives ja experimentades a altres països més avançats.

Una altra dificultat és la classificació del Centre de Palma com de "preventius", encara que la meitat dels presos siguin ja condemnats. Esser una presó de preventius fa que els trasllats a centres de condemna siguin continus i, per tant, la impossibilitat de plantejar-se unes tasques a mitjà termini, s'ha de funcionar amb un espai de temps molt curt. Això, què representa? Que una tasca mínimament seriosa no es pot desenvolupar i cal plantejar-ho com un simple servei d'acompanyament a l'intern per uns dies o pocs mesos.

El paper del voluntari en aquest medi ve determinat per dues vessants.

La primera, bàsica i principal, els interns. Ells, i per tant les seves persones en concret, són els que determinen l'acció del voluntari i, en aquest sentit, l'única motivació i l'únic paper que el voluntari ha de tenir com a objectiu. Els reclusos són les persones més marginades de la nostra societat. La presó és el "cul de sac" on van a parar els que nosaltres rebutjam.

És clar que aquest rebuig té unes motivacions, però el remei no és el més adient. Són persones que no corren en el sentit que la societat marca, però el que no podem fer

és tallar-los les cames perquè puguin córrer millor. La presó és punidora, embrutidora i alienant, i això marca les persones que acull. És d'un fariseisme absolut pretendre que, amb aquest mitjà, volem rehabilitar les persones que la justícia considera associats. El paper del voluntari a la presó és el d'optar per unes persones amb molts de problemes que cal acompanyar, sempre que es deixin, per la qual cosa és bàsic aconseguir la seva confiança.

La segona vessant, encara que secundària, és la integració del voluntari amb la institució. Aquesta part també està carregada de dificultats ja que, si per una banda cal treballar conjuntament amb els professionals de la institució, per altra, la mateixa institució dificulta i és - en certa manera- hostil a l'entrada de voluntaris. Això no es diu mai clarament però hom se n'adona que ets un so estrany i, per tant, rebutjable. La direcció del voluntari és "per se" contrària a la de la direcció. Aquest fet determina una certa contradicció a la postura del voluntari ja que, si per un costat necessita de la institució, per altra cal estar dins un tarannà crític enfront d'aquesta mateixa institució. Equilibri difícil d'aconseguir i que sempre s'ha de decantar per la part dels interns.

DOSSIER PENITENCIARI

El voluntari que decideix treballar en una presó, cal que reuneixi unes característiques molt especials perquè ha de lluitar a molts de fronts.

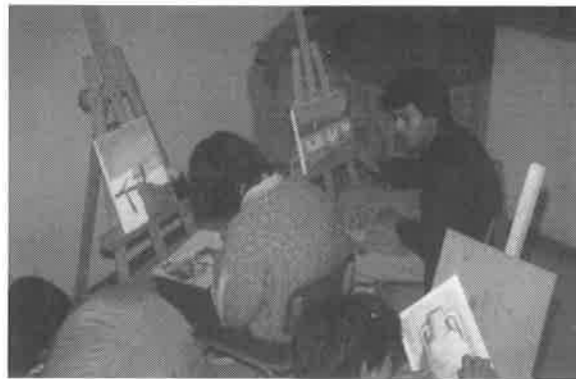
Es podria fer un rosari de les actituds que haurien de caracteritzar la personalitat del voluntari. Això no obstant, no es pot oblidar que ningú gaudeix d'unes característiques òptimes i que

moltes són subsidiàries les unes de les altres. Per tant, només n'assenyalaríem una de bàsica: la concòrdia, entesa com el "cor amb". És l'amor vers els altres però subjectivitzat, "fer-se pròxim" de l'altre. "Con-còrdia" amb "l'inestimable", qui no fa "estimera". Fer-se pròxim, germà tendrament, entranhablement, eficaçment. El samarità se'l carregà, el va dur a curar, va pagar uns sous a l'hoteler... Fer-se pròxim de tot aquell que té dret a esperar quelcom. Proximitat o germanor com a meta a aconseguir i aproximació com a camí permanent a fer. Aquesta característica l'afermarà enfront de la institució i domptarà la seva tasca de la necessària serietat.

Voldria introduir i explicar-vos, també, en què consisteix bàsicament la meua tasca en el Centre.

Començà la primavera de l'any 1986 quan, després de diverses fallides per tal d'organitzar alguna activitat, vàrem iniciar per simple casualitat la disciplina de dibuix i pintura a l'oli a la secció de menors a la qual hi assistiren, per condicionaments d'espai, uns sis/set participants.

Durant el mes de setembre d'aquest mateix any i amb motiu de les festes de la Mercè -patrona de les presons- es celebrava un petit concurs de dibuix i pintura entre els interns en el que vàrem participar

amb les nostres obres primàries. L'alegria va ser gran ja que varen aconseguir el primer i segon premi. Endemés, i gràcies a una iniciativa del Director, la classificació en tercer grau per al guanyador del primer premi que li permetia assistir a les classes de l'Escola d'Arts i Oficis de Palma, matrícula subvencionada per l'Ajuntament.

A causa d'aquest primer petit èxit i de la continuïtat durant un any amb la màxima il·lusió i esforç, ens vàrem embarcar en l'aventura d'organitzar per la Mercè de l'any 1987 el primer concurs de pintura a nivell de tot l'Estat per a interns de centres penitenciaris. També aconseguírem, en aquest concurs, el primer premi i un accèssit. A principis de l'any 1988 i organitzat per l'Ajuntament de Madrid, es convocà un concurs de pintura; hi remetérem tres obres i vàrem obtenir el tercer premi.

Enguany, per quart any consecutiu, hem tornat convocar el Certamen Nacional de Pintura. Cada any, excepte l'any passat, hem aconseguit el primer premi, endemés d'altres i accèssits. Cal deixar constatat, per evitar certs mals entesos, que el jurat sempre s'ha conformat amb persones alienes al Centre, procurant que hi formessin part crítics d'art dels diaris locals, pintors i personatges del món de l'art i la cultura. Cada any

s'ha publicat una revista monogràfica dedicada a aquest certamen, en la que, admés de les reproduccions de totes les obres, hi figura l'acta d'atorgament dels premis i les signatures del jurat.

Crec que són tres els fets que han fet possible aquesta mena de miracle:

* Saber-nos capaços de fer una obra positivament valorada.

* Que l'obra executada serveix de reforçament del jo en un medi tan despersonalitzat com és la presó i que conculca tot individualisme.

* Esser una disciplina que es "menja" i absorbeix moltes hores, cosa prou important a la presó on el temps s'atura. Ha passat, per exemple, deixar d'anar a menjar per poder seguir pintant.

Estic segur, perquè hi ha coincidència entre molts d'autors, que mitjançant la pràctica de disciplines de caire estètic, es modifiquen els comportaments estètics. Qualsevol persona que sigui mínimament sensible a uns valors estètics com puguin ser la percepció de sons harmònics, colors agradables, olors i gusts fins; que sàpiga valorar i respectar les flors i els animals, ha de manifestar i se li han de notar uns valors ètics de justícia, fraternitat, solidaritat, etc.

Per acabar, i aprofitant l'ocasió, voldria fer una crida a les nostres institucions públiques i privades perquè estimulin i recolzin les iniciatives en aquest sentit, ja que és una llàstima que es perdin oportunitats com la que aquí hem comentat i que, si encara és viva, es deu a l'esforç d'un voluntariat obstinat en dur a terme un canvi radical que retorni a tots els desposseïts allò que la nostra societat depredadora els està negant.

DOSSIER PENITENCIARI

ENTREVISTA A JOAQUÍN MEJUTO, DIRECTOR DEL CENTRE PENITENCIARI DE PALMA

Pilar Bellod Cavanna

Pregunta.- Podríeu començar per explicar sota quina òptica es planteja el treball a desenvolupar en un centre penitenciari.

Joaquín Mejuto.- Des del centre penitenciari ens plantejarem la recerca d'alternatives, de solucions viables que responguin a un problema de la societat. Es tracta de trobar solucions per a aquelles persones que cerquen una segona oportunitat. La Llei Orgànica General Penitenciària ens marca els paràmetres per on hem de caminar tot cercant una transformació total i profunda del sistema, canviant la situació d'empresonament per un ambient de formació, de reciclatge. Per dur a terme aquesta filosofia s'ha constituït l'equip de tractament que coordina diferents àrees: la social, d'informació i difusió, d'animació sociocultural, esportiva, laboral-formativa, terapèutica i educativa.

La formació laboral es planteja a través de cursos de l'INEM com a centre homologat, cursos d'impartició directa i també a través d'altres organismes com són el Ministeri de Justícia, l'ajuntament de Palma, la Conselleria d'Educació i Cultura, etc. De l'INEM hi ha 17 cursos, entre d'altres, de picapedrers, de fusteria, mecànica de l'automòbil,

impresament, encuadernació, etc. A través del MEC es donen cursos d'ensenyament reglat d'adults i cursos no reglats d'informàtica, anglès, francès, català, mecanografia i d'altres.

Aquest any començarem una experiència nova, en col·laboració amb l'ONCE, de teatre mixt, encara que fins ara només l'hem fet amb dones. També tenim video-forum, còmic, ràdio, a més de programes esportius realitzats a través d'un conveni amb la Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del govern autònom i programes d'actes lúdics.

Intentem aconseguir que aquestes persones siguin presents en algun programa.

P.- La participació en programes, és voluntària? Quina és la motivació principal que els fa decidir per un curs concret i quins tenen més èxit?

J.M.- Nosaltres volem que sigui voluntària, per això presentem un ventall de possibilitats a les que poden optar atenent la seva capacitat, aptituds, interessos, etc. La motivació és diversa: en alguns casos perquè els agrada el tema, o perquè tenen una assignatura pendent; en altres per curiositat... Els programes de formació laboral són

els que tenen un dinamisme més gran. Estic convençut que a Palma, cap centre d'adults té tanta d'animació.

P.- Hi poden participar tant els preventius com els condemnats?

J.M.- Inluïm més sobre els condemnats perquè sabem quin temps estaran aquí. Quant als preventius, hi ha molta més mobilitat, encara que atenem especialment els joves i pretenem que participin en els cursos de mecànica i electricitat de l'automòbil, esmalt sobre coure, ceràmica, encuadernació, impremta, offset i serigrafia, cursos d'ensenyament reglat, pintura artística i ara estam intentant obrir una aula d'informàtica.

P.- Té alguna repercussió per a l'intern el fet de no participar en cap programa?

J.M.- Ara mateix som en període d'ajustament i volem que els condemnats s'inclouin voluntàriament als programes. Cas que no ho facin, haurem de revisar altres aspectes: en primer lloc no tendran beneficis penitenciaris, no redimiran; en segon lloc no podran sortir de permís, perquè els permisos són per regular la vida en llibertat i han de començar per regular-la aquí dins.

DOSSIER PENITENCIARI

P.- Perceben alguna remuneració per assistir als cursos?

J.M. - Intentam que el que és treball sigui remunerat i ens esforçam per arribar al salari mínim interprofessional. L'INEM no paga les 525 ptes. perquè estam en un programa especial, però intentam que tots aquells que superen un curs, rebin una gratificació que pot ser de 20 o 30 mil ptes. D'altra banda, les persones que aprofiten a fons els cursos reben el títol de l'INEM; en aquells altres casos en què els coneixements no assoleixen el nivell òptim, però es demostra un interès, s'estén un certificat.

Actualment volem avançar en qualitat ofertant cursos superiors per aquells que han superat els nivells bàsics.

P.- Quin és el volum actual de població reclusa i quin percentatge participa en cursos?

J.M. - Actualment són 641 les persones internes que podem subdividir en: condemnats, 321 homes i 32 dones; preventius, 296 homes i 31 dones i condemnats amb preventiva, 25 homes i 1 dona.

Pel que fa als condemnats estam assolint nivells màxims de participació a cursos, encara que voldríem arribar al 100%. Per això, analitzarem per què alguns no s'impliquen en programes i estudiarem la forma d'incentivar-los. Cas contrari, la direcció haurà d'estudiar mesures perquè a aquestes persones no se'ls apliquin tots els beneficis penitenciaris.

P.- Amb aquest volum de població, ¿hi ha possibilitats reals de què tots, cas d'interessar-se,

puguin participar en els cursos o s'han d'ajustar a les possibilitats de cada moment i esperar torn?

J.M. - A vegades hi ha problemes de locals, però intentam solucionar-ho, dedicant un mateix espai a diversos usos. Així, els despatxos del matí, s'utilitzen com a aules els horabaixes.

P.- ¿Quin tipus d'avaluació dels programes es realitza?, ¿s'ha comprovat si hi ha relació entre participació i disminució de la reincidència?

J.M. - Els programes són avaluats per l'equip de cada àrea. Aquesta avaluació és permanent, constant i, a més, el darrer trimestre es fa una avaluació més global. El fet de tenir gent reinsertada demostra l'eficàcia d'aquests programes.

P.- La presó compta amb un equip mèdic. ¿Quins professionals l'integren?

J.M. - El componen tres metges de medicina general, un odontòleg, un psiquiatra, un ginecòleg, tres ATS i un auxiliar de clínica. Actualment són recolzats per dos terapeutes i un psicòleg amb els quals han elaborat un programa de treball conjunt per actuar amb toxicòmans, un programa que voldríem que fos assumit pel Pla Nacional de Drogues per a l'any que ve. A través d'ell podrem actuar molt més profundament amb els drogaadictes, de manera especial a les fases següents: una fase de desintoxicació, just entrar en el centre, per atendre els ingressos que venen amb la síndrome d'abstinència; una fase de deshabi-

tuació molt més profunda en la que els interns surten per entrar en programes d'altres institucions o centres com el Projecte Home, l'ajuntament de Palma, els Evangelistes i, encara que ara estiguin despres-tigiats, també treballam amb El Patriarca donat que fins ara ens ha donat molt bons resultats.

P.- ¿És important el volum de població reclusa amb problemes de toxicomanies?

J.M. - No, tenim a distints programes fora del centre aproximadament 110 persones.

Ara volem potenciar el règim obert, que assoleix un 25% dels reclusos, precisament aquells que hagin superat els distints programes dins o fora del Centre. El pas, per aquests, ha de ser el règim obert o unitats dependents. A la presó únicament hi han d'estar aquells que no reuneixin condicions per viure en llibertat; els que s'han reciclat no, perquè les presons ja no es consideren com un càstig, sinó com a centre de rehabilitació, de resocialització.

P.- La filosofia és clara, no obstant, ¿fins a quin punt una institució tancada pot reinsertar socialment una persona? La vida de la presó té conseqüències desocialitzadores quan separa l'individu de la societat. N'hi ha que diuen que no es pot educar per a la llibertat estant privat d'ella

J.M. - Així i tot s'està fent i està fruitant, sinó no podríem tenir més de 100 persones fora sense cap problema. Actualment la presó no és una institució tancada del tot, té un flux i un reflux d'entrada i sortida

DOSSIER PENITENCIARI

permanent. Nosaltres tenim un control directe, un seguiment d'aquestes persones que són al carrer i veim que, encara que difícil, és possible. Volem demostrar que la reforma és possible. La societat ens haurà de reconèixer que moltes de les persones que han entrat totalment deteriorades aquí han trobat el camí per a reinsertar-se.

P.- El paper de la comunitat és important: per molt que una persona es recicli o es formi a la presó, les dificultats que troba quan en surt són molt importants. El fet mateix d'aconseguir un lloc de feina si tens antecedents penals és una dificultat més. ¿Com acaren aquests temes?

J.M. - Aquest és un problema fonamental: si la societat no es mentalitza, no s'implica, estam perdent el temps perquè el problema no és nostre, és de la comunitat.

Les institucions ja estan molt mentalitzades; les persones privades encara recelen, però quan els demostrem que moltes de les persones que són aquí passen a ser elements funcionals de la societat, canviaran.

P.- ¿Quins són els principals problemes que té aquest centre?

J.M. - Sobretot tres: en primer lloc el de personal, tant en quantitat com en qualitat. A tot aquest pla el duim a terme amb un terç del personal, la resta són bastant passius, no tots col·laboren ni compar-teixen aquesta idea.

P.- En aquest sentit, ¿està previst el reciclatge dels professionals?

J.M. - L'àrea d'informació i formació, l'any que ve, començarà a treballar aquesta qüestió. Quant a la quantitat manquen monitors amb preparació. D'educadors en tenim tres quan n'hi hauria d'haver una dotzena, igualment passa amb els assistents socials.

P.- Quant als assistents socials, està previst que la ratio sigui d'un per cada cinquanta reclusos. Tot i sabent que n'hi ha més de sis-cents haurien de ser 12 i única-ment n'hi ha quatre. Per què no es compleix aquesta norma?

J.M. - Doncs perquè l'Estat no té encara mitjans econòmics i, per tant, no es pot dur a terme.

Continuant amb els problemes, el segon seria el de la drogodependència que és un tema molt difícil.

P.- I, en conseqüència, la SIDA?

J.M. - Molt manco del que la gent creu: estam fent un control de tots els individus i no és tan important.

El tercer problema és la manca d'espai per poder impulsar més aquests programes.

P.- D'altra banda, la manca d'espai genera agressivitat, conflic-

tivitat...

J.M. - No, en el nostre cas tenim uns cursos tan ben muntats que a penes hi ha sancions si apareix violència. L'any passat vàrem ser la quarta presó d'Espanya en concedir permisos, superant el milenar i tan sols fallaren vuit persones. I tot es deu a aquests programes d'acció.

P.- Quines perspectives de solució podrien apuntar-se als problemes plantejats?

J.M. - Quant al tema de personal, dotar el centre amb els professionals que necessiti i reciclar-los, cosa prevista i que s'està duent a terme molt lentament i en quantitats insuficients.

La droga és un problema aliè a nosaltres. La societat haurà de ser prou imaginativa perquè desaparegui aquest problema, però anam pel bon camí. La joventut actual utilitza pràctiques de risc menor.

Quant a l'amuntegament la solució més viable seria ampliar el centre o fer-ne un de nou, encara que jo crec que s'han de pensar alternatives a la presó.

P.- La implantació de mesures alternatives com la "probation", ¿solucionarien, entre altres problemes, el de l'amuntegament?

J.M. - Ben segur i, sobretot, seríem molt més justos, es donaria una quota d'equilibri més acceptable, hi hauria un estat de dret més perfecte. Si volem seguir pautes d'actuació europees, hem d'estar d'acord amb l'eficàcia dels serveis que oferim.

INSTITUCIONS TOTALS

Cesar Kacelnik

L'anàlisi de les anomenades institucions totals, com de qualsevol altre objecte, pot fer-se des de diverses variables sense que cap de les lectures pugui explicar la totalitat o l'essència única de qualsevol d'elles. Així, les institucions totals poden

ser objecte de discursos tan diferents i específics com el polític, el jurídic, el sociològic, l'antropològic, el psicològic, l'econòmic, l'arquitectònic, el psiquiàtric, etc.

Cada un d'aquests discursos permet, quan tractam la temàtica de les institucions totals, posar al descobert tant la seva evolució històrica com els problemes actuals.

És interessant veure, a títol d'exemple, el desenvolupament independent que pot tenir el discurs arquitectònic sobre l'evolució de la funcionalitat i estètica de les presons. El que segueix és una anàlisi que Emil Kaufman, en el seu llibre sobre l'arquitectura de la Il·lustració, fa de l'obra de Giambattista Piranesi: "A la publicació que està considerada com la de més èxit de Piranesi, Les presons, de 1975, ni l'antiquitat ni l'arquitectura pròpiament dita ocupen un paper apreciable. No comentaré les seves qualitats pictòriques i gràfiques, ja que **només ens interessa el contingut arquitectònic** (el subratllat és nostre). En elles es representen habitacions de dimensions enormes on s'apinyen diversos objectes no arquitectònics que visualit-

zen l'espai mitjançant el contrast direccional i les diferències de nivells: perxes, cordes, bigues, cadenes, escales, etc. Allò és un pendemoni de forces hostils; regnen el desordre i el caos".

Observi's la diferència de discurs que hi ha respecte a l'estudi que fa Michel Foucault en el seu llibre Vigilar i castigar sobre el Panòptic de Piranesi:

"Piranesi treballa sobre el mateix objecte: l'arquitectura de la presó; emperò persegueix només aquelles dades que permeten veure sobre la concepció arquitectònica del Panòptic de Piranesi l'origen dels procediments penals moderns i la seva naturalesa i com es correspon a les necessitats d'una societat disciplinada on es cerca formar individus dòcils i útils".

Si bé aquesta pluralitat de discursos que poden donar-se sobre institucions totals tenen una legitimitat pròpia, és possible plantejar-se entre ells, relacions de determinació. Aquesta idea de les relacions causals i de determinació és el que en el camp de l'estudi de les lleis, de la història i de la política, Carles Marx va denominar determinant en darrera instància.

En l'estudi de les institucions totals, la dimensió del simbòlic, com a causa, pot compartir amb l'econòmic la jerarquia d'importància a la cadena de determinacions.

Aquesta concepció parteix de la idea que el ser humà és en essència un ser par-

lant. És a dir, que la disrupció qualitativa de la hominització en el món animal, està determinada, en darrera instància, per la seva inserció a l'ordre simbòlic.

Aquesta lectura, que és la de l'estructuralisme, no contempla la qüestió dels orígens, però partint d'un univers constituït com una estructura d'elements en relació recíproca, permet estudiar tot el fenomen de la cultura pel seu funcionament simbòlic.

La noció de totalitat a la presó i al manicomi.

La demoniació de totalitat que s'utilitza per a aquestes institucions posa en joc el que el sistema social com a ordre simbòlic té la circumstància paradoxal de tenir un ordre total que és la seva consistència i gràcies a la qual funciona; però, simultàniament, produeix zones d'inconsistència de la qual els folls i els criminals en són exponents.

Conseqüentment, les institucions totals s'organitzen per als individus parcials, essent que no poden funcionar en la totalitat de la legalitat del sistema social.

Això ens duu, inevitablement, a

què les institucions totals posen en relació a individus que per la seva relació en la consistència del sistema social estan en una situació de manca o deficiència, amb una institució que complementàriament ha de funcionar amb un alt grau de poder sobre el subjecte.

Aquesta anàlisi permet plantejar el caràcter estructural d'una situació que, malgrat que amb característiques diferents, torna inevitable i necessària l'existència d'una relació de poder que per les seves condicions de fundació, posa en joc alguna forma de violència. Per això, qualsevol discussió sobre els graus de llibertat dels que constitueixen la població de les institucions totals no pot ignorar aquestes condicions de partida. És pel fet d'ignorar-les que moltes experiències de l'antipsiquiatria, en el cas dels manicomis, han arribat a situacions sense sortida.

La presó i la llei.

La llei, a l'ordre simbòlic, funciona com a sistema organitzador i fundador del camp del desig a nivell de l'organització subjectiva. La seva manera d'acció es refereix a la constitució d'una frontera entre el que es permet i el que es prohibeix.

Els estudis d'antropologia estructural de Claude Levi-Strauss demostraren que l'existència d'un sistema de prohibicions és inherent a qualsevol forma d'organització social. La presó es troba en relació directa a la garantia i sosteniment

d'aquesta legalitat. També aquí es dona la situació paradoxal de que la presó, que es planteja com un espai de recuperació del funcionament consistent de l'individu en relació a la legalitat del sistema, al mateix temps el situa en un sistema simbòlic propi com la seva pròpia legalitat.

El manicomi i l'organització subjectiva.

També en aquesta institució constituïda com espai d'aïllament de la folia, l'anàlisi de les significacions constitueix una possibilitat de sistematització i organització de la seva problemàtica.

L'organització social com a sistema simbòlic delimita per als individus condicions que ordenen i circumscriuen els registres que Jacques Lacan ha definit com el simbòlic, l'imaginari i el real. L'articulació d'aquests registres dins del sistema subjectiu i la seva harmonització amb l'univers social, decideix el grau d'eficàcia de la conducta. Per tant, l'existència del manicomi està relacionada amb l'exclusió de l'organització social d'aquells que no poden "jugar aquest joc" i en aquest sentit el seu confinament protegeix la consistència del sistema.

De la mateixa manera que en el cas anterior de la presó, existeixen per al manicomi qüestions de paradoxes lògiques que vénen determinades per la seva pròpia organització simbòlica. Les dues més importants són la de poder constituir

amb el pacient un sistema de funcionament possible que li suposi un estatus d'individualitat, iniciativa i llibertat, o sia, que no el reduïxi a la cosificació essent que ha estat ingressat justament per ser incapaç de disposar d'una organització interna eficaç. És quelcom com intentar parlar amb algú que no pot constituir un sistema de representacions abstractes. Aquesta situació paradoxal cal tenir-la en compte per a tota discussió sobre l'estatus del pacient psiquiàtric i la degradació que sofreix. La segona paradoxa és la del manicomi constituït com a lloc de recuperació essent que la incorporació del pacient en el nou sistema li atorga un estatus cosificant amb identitat.

Tant referint-nos a la presó com al manicomi, s'han generat postures crítiques i humanitzants que qüestionen a aquestes institucions tancades que funcionin exclusivament com a zona de dipòsit de cadàvers socials.

Emperò segueix havent un dic entre els desenvolupaments tècnics i les pràctiques socials que envolten el funcionament de les institucions totals. És per això que organitzar l'estudi a partir de les significacions i funcions simbòliques pot permetre disminuir el caràcter dilemàtic que es genera entre les necessitats empíriques que enfronten els que treballen en l'organització de les institucions per una part, i els discursos que defineixen una ètica humanitzant, per altra.

DOSSIER PENITENCIARI

BIBLIOGRAFIA

- Empleo de trabajadores ex-reclusos.**- Madrid: Asociación pro Derechos Humanos, 1985.
- ¿Reinserción social del ex-recluso?.**- Madrid: Asociación pro Derechos Humanos, 1985.
- Alternativas a la prisión: penas sustitutivas y sometimiento a prueba.** - Angel de Sola Dueñas [et.al.]- Barcelona: PPU, 1986.
- La población reclusa a Catalunya: Dades per a un treball social penitenciari.** - Ramón Bonae i Joan Costa. 1986.
- Medidas alternativas a la privación de libertad.**- Madrid: Colectivo de Educación Permanente de Adultos, 1987.
- Libertad a prueba: jornadas de debate.**- Madrid: Colectivo de Educación Permanente de Adultos, 1987.
- Aftercare: a resource handbook for the rehabilitation of prisoners.**- Dave J. Hardwick.- Birmingham: Pepar, 1987.
- Suspensión condicional de la pena y probation.** - M. Luisa Maqueda.- Madrid: Ministerio de Justicia, 1985.
- Sustitutivos de la prisión: penas sin libertad y penas en libertad.** - Jorge Kent.- Buenos Aires: Adelebo-Perrot, 1987.
- Cultura y prisión: una experiencia y un proyecto de acción sociocultural penitenciaria.** - Enrique Arnaz.- Madrid: Popular, 1988.
- Orientación sobre las fases del proceso penal dirigida a los profesionales de los servicios sociales.**- València: Conselleria de Treball i Seguretat Social, 1987.
- Enquiries into community probation work.**- Cranfield: Cranfield Press, 1988.
- El derecho a la readaptación social.** - Antonio Sánchez Galindo.- Buenos Aires: Depalma, 1983.
- Cumplimiento de la pena de prisión: alternativas para drogodependientes.**- Madrid: Ministerio de Sanidad y Consumo, 1990.
- Alfabetización en el medio penitenciario.** - Angel Marzo.- Madrid: Popular, 1990.
- La asistencia social en el régimen penitenciario argentino.** - Felisa Sara Miranda.- Buenos Aires: Humanitas, 1976.
- Reinserción social del ex-recluso: jornadas organizadas por la Asociación pro Derechos Humanos.**- Madrid: Asociación pro Derechos Humanos, 1985.
- Vigilar y castigar.** - Michel Foucault.- Madrid: Siglo XXI, 1978.
- El trabajo penitenciario resocializador.** - J.L. Cuesta Argamendi.- San Sebastián: Caja de Ahorros de Guipúzcoa, 1982.
- El Panóptico.** - Jeremías Bentham.- Madrid: La Piqueta, 1979.

Notícies

CENTRE SALUT I FAMÍLIA

AJUNTAMENT DE CALVIÀ

Àrea de Foment i Benestar Social

Durant el mes d'octubre es posà en funcionament un nou recurs creat en el municipi de Calvià, el Centre de Salut i Família.

Aquest centre sorgeix per iniciativa de l'Àrea de Foment i Benestar Social d'aquest ajuntament, adreçada a satisfer una necessitat social mitjançant un complet servei sanitari que, desenvolupant l'atenció ja existent en el seu terme, fomenta els hàbits i les actituds que millorin la salut individual i col·lectiva de la població del municipi. Aquest Centre és a Magalluf a l'Avda. de Sa Porrassa s/n.

Els serveis que contempla són els de Salut Escolar, Orientació i Planificació Familiar i Recuperació i Teràpia.

Així mateix i en el mateix edifici es troba el Centre d'Atenció Primària de Serveis Socials corresponent al Sector I que recull la població resident des de Son Ferrer a Ca's Català. Els professionals que atenen aquest servei són un assistent social, un treballador familiar i un educador de carrer. El seu telèfon és el 68 10 26.

SALUT ESCOLAR

El Servei de Salut Escolar té com a principal objectiu descobrir les possibles anomalies de la salut dels escolars amb la finalitat de poder esmenar-les a temps i realitzar programes d'educació per a la salut basant-se en les deficiències detectades.

Per això es realitzaran revisions mèdiques, durant les etapes més importants de l'escolarització, controls sanitaris de l'entorn i menjador escolar

i programes educatius específics que, adreçats als pares, als alumnes i als educadors, fomentin l'interès per a la salut individual i col·lectiva.

El Servei serà atès per pediatres, A.T.S. i pedagogs.

ORIENTACIÓ I PLANIFICACIÓ FAMILIAR

Mitjançant el Servei d'Orientació i Planificació Familiar es vol oferir informació i orientació sobre el control de la natalitat i també programes específics d'educació sexual. A més de l'atenció psicològica i ginecològica individualitzada, es duran a terme cursos i xerrades i s'organitzaran grups de treball en funció de les demandes de formació i d'informació detectades.

El Servei estarà atès per especialistes en el camp de la ginecologia, psicologia, educació maternal i A.T.S.

RECUPERACIÓ I TERÀPIA

El Servei de Recuperació i Teràpia té per objectiu donar resposta, mitjançant el tractament psicològic i educatiu, al sector de la població infantil i juvenil que presenti dificultats d'aprenentatge i/o desajustament de la personalitat.

L'activitat d'aquest servei de tipus social i psicopedagògic té com a principal objectiu, l'individu, la família i l'entorn social i educatiu, a més de la coordinació amb els restants serveis sanitaris del municipi.

Els professionals que atendran aquest servei són especialistes en el camp de la psicopedagogia.

EL GRUME: GRUP DE POLICIA DEL MENOR

Pilar Bellod Cavanna

Recentment s'ha constituït el Grup de Policia del Menor, GRUME, sorgit a partir d'un acord entre la Comunitat Autònoma i la Direcció General de Policia. Es tracta d'un grup policial adscrit a la Brigada Provincial de Policia Judicial que integrarà un inspector cap, un inspector i quatre funcionaris de l'escala bàsica.

Els GRUME són grups de policia especialitzada que treballen exclusivament el tema de menors, bé en els casos en què són víctimes de delictes, que seran els menors de protecció, bé quan cometin actes delictius, és a dir, els menors de reforma.

Actualment hi ha set GRUMES a l'Estat espanyol, essent els més importants els de Madrid i Barcelona. A ambdós casos no són grups, sinó autèntiques comissaries del menor amb grups dedicats específicament a menors de reforma i altres als de protecció.

Els GRUME neixen com un recurs dirigit a la infància, el paper dels quals estarà lligat principalment a la investigació de les denúncies que rebin directament o sol·licitats per Serveis Socials o Jutjat de Menors.

Per tal d'intervenir de la manera més idònia, en cada cas s'han plantejat actuacions que contemplaran:

- La formació del personal de l'escala bàsica sobre la problemàtica

del menors.

- L'habilitació, en un futur, de més dependències per als menors de reforma.
- L'actuació en col.laboració amb els Serveis Socials.

Aquest darrer aspecte es considerat d'especial rellevància: l'eficàcia del funcionament del grup es multiplicarà en la mesura en què aquesta col.laboració sigui efectiva. S'ha de donar una transmissió d'informació que sempre

serà més fluïda per part de la majoria de la població amb serveis socials que amb la família. Aquest flux d'informació ha de permetre rendibilitzar el funcionament d'ambdós serveis.

Actualment, tot i sabent que estan en fase de creació, el treball prioritari és el de recopilació de dades sobre menors de reforma i protecció i el de l'inici de la formació de funcionaris, ocupant-se només dels serveis

urgents del Jutjat de Menors o de les denúncies rebudes pel Telèfon de la Infància.

Durant el primer trimestre del proper any, el grup ja estarà consolidat i començarà una campanya de difusió entre els Serveis Socials amb l'objectiu de donar a conèixer el recurs, estudiar la forma de complementar les actuacions i veure la possibilitat de realitzar, en conseqüència, un treball coordinat.

PLATAFORMA PER A LA DEFENSA DEL MENOR

El passat dia 6 de novembre es va crear la Plataforma per a la Defensa del Menor, com a resposta a la negativa del Parlament espanyol de transferir les competències sobre temes del menor. Aquesta plataforma s'ha plantejat com a objectiu conscienciar totes les institucions i entitats de la necessitat que es faci efectiu aquest traspàs de competències.

La realitat de l'àrea del menor constitueix la preocupació dels qui componen la plataforma; es detecten, a la nostra comunitat autònoma, greus problemes d'infraestructura social, manca de recursos humans i econòmics, i sobretot, manca de coordinació quant al seu funcionament i la dinàmica dels diferents recursos i competències sobre aquest tema.

Aquesta circumstància només podrà assolir-se mitjançant la reforma de l'Estatut d'Autonomia o mitjançant una llei orgànica de transferències. Lamentablement i incomprensible, Balears, es l'única comunitat autònoma, juntament amb Ceuta i Melilla, que no té transferides les esmentades competències. El Parlament espanyol, en data de 9 d'octubre de 1990, no acceptà la proposició de llei orgànica

de transferències aprovada pel Parlament balear el 23 de gener de 1990; el que mereix la nostra denúncia i desaprovació pel que implica de sacrifici dels interessos generals i en concret d'un dels sectors més vulnerables de la societat, com és el dels menors, front els interessos partidistes.

Així mateix també volem evidenciar que el Govern Balear, independentment de les competències que li corresponen, hauria de destinar partides pressupostàries pròpies, com ho fa en altres temes, per atendre la problemàtica del menor, tenint esment, especialment de la infraestructura. Tot aquest cúmul de circumstàncies, ens duu a la conclusió que el tema dels menors és, per part dels responsables polítics, un tema marginal, el que motiva la nostra denúncia, amb l'objectiu que deixin de banda la seva despreocupació i abstenció en una qüestió tan significativa per definir el grau de civilitat i solidaritat de la nostra societat.

Esperam l'adhesió a aquesta plataforma del major nombre possible d'entitats; de manera que poguem demostrar el grau de conscienciació social que existeix a la nostra societat, molt per damunt de la dels nostres res-

ponsables polítics.

Fins ara, la tasca programada i duta a terme ha estat ben diversificada, però amb un objectiu clar, que és el de donar a conèixer aquesta situació així com promoure la participació i el compromís. Aquesta tasca s'ha concretat en la recollida de signatures, organització d'una taula rodona amb la participació dels representants polítics, sol·licitud a tots als ajuntaments de les illes del seu pronunciament a favor del traspàs de competències, articles i cartes al director, etc. La recollida d'adhesions i un document que enumeri les nostres demandes serà entregat a la Direcció General de Protecció Jurídica del Menor, a la Direcció General de Joventut i al Defensor del Poble,

Formam la plataforma: GREC, AA.VV., Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assissents Socials de Balears, IRES, OSIJ, Mater Misericordiae, Grup d'Acció Social del Molinar, Coordinadora de Menors de l'Església (Llar el Temple, Mensajeros de la Paz, Nazaret, Padre Montalvo, Minyones, Jorbalan), Justícia i Pau, UGT, CC.OO., Federació d'APAS de Mallorca.

Ciutat, 19 / 11 / 1990.

Recursos

LA FUNDACIÓ TUTELAR PER A PERSONES AMB DISMINUCIÓ PSÍQUICA DE MALLORCA

La FUNDACIÓ fou promoguda per A.MA.DI.P., Associació de pares i familiars de Minusvàlids Psíquics que té com a una de les seves missions la promoció i gestió de serveis per a Minusvàlids Psíquics de Mallorca.

El seu primer Patronat fou constituït en acte públic el dia 10 de desembre de 1986, el Reglament del qual fou aprovat per l'Assemblea General de l'Entitat Fundadora el dia 2 de desembre.

La FUNDACIÓ té personalitat jurídica pròpia i quedà oficialment enregistrada com a Entitat de Beneficència Privada de caràcter assistencial per Ordre Ministerial d'11 de juliol de 1988.

El seu Patronat està constituït per un màxim de 12 membres reelegibles cada 4 anys. El President i el Vice-president reglamentàriament han de ser els mateixos de l'Entitat Fundadora, la qual nomenarà també els membres que hagin de substituir als restants components del Patronat. Aquest primer Patronat està constituït per:

PRESIDENT:
Sra. Montserrat Fuster Cabrer.
Llicenciada en Filosofia i Lletres

VICE-PRESIDENT:

Sr. Miquel Angel Benito Oliver.
Industrial

VOCALS:

Sr. Rafel Company Corró. Advocat
Sr. Enric Benito Oliver. Metge
Sr. Rafel Gil Mendoza. Notari
Sr. Joan Perelló Cerdà. Contratista
Sr. Pere Joan Morey Ballester. Dr. en Farmàcia
Sr. Joan Mesquida Vicens. Oficial de Justícia
Sr. Ricard Gracia Alonso. Funcionari
Sra. Maria Dolores Miró Juncosa.
Mestressa de casa
SECRETARI (amb veu però sense vot):
Sr. Josep Francesc López Bonet. Dr. en Filosofia

Les seves finalitats estatutàries són:

L'exercici de la tutela i protecció de persones amb disminució psíquica.

• Promoure la constitució, perfeccionament i desenvolupament de tota mena d'activitats, serveis, entitats de previsió i, en general, qualsevol altra iniciativa que directament o indirecta contribueixi a la millor defensa i protecció de les persones i béns dels disminuïts psíquics tutelats de dret o simplement de fet.

• Promoure la incapacitació legal d'aquells disminuïts psíquics que no puguin governar-se per ells mateixos.

• Administrar els béns dels disminuïts tutelats per la Fundació, cas que aquesta administració acompanyi la tutoria per resolució judicial oportuna.

Per portar a terme les seves activitats, la FUNDACIÓ compta, a més del seu patrimoni propi, amb els serveis tècnics i professionals de l'Entitat fundadora A.MA.DI.P. i amb una xarxa de centres assistencials, així com amb la totalitat dels Centres i serveis d'atenció a minusvàlids psíquics de Balears integrat a la UN.A.C., agrupament de la qual en forma part. Compta amb serveis d'Assessorament i Jurídics propis i un departament administratiu amb contacte permanent amb la Fiscalia i amb els diversos departaments d'Assistència Social de les Institucions Públiques.

Manté convenis i relacions de ferma col.laboració amb Entitats i Col·legis Oficials, com són l'Il·lustre Col·legi Notarial de Balears, el Col·legi d'Advocats i amb diverses Entitats de Previsió, a més de pertanyer a la Federació Nacional d'Associacions Pro

Minusvàlids Psíquics.

La FUNDACIÓ preveu entre els seus objectius immediats:

- Campanya d'informació a pares i professionals relativa a l'actual normativa i doctrina jurídica sobre la tutela, la curadoria i la tutoria.

- Difusió i promoció dels objectius i finalitats de la Fundació entre els familiars interessats i establiment de convenis i col.laboracions amb diversos col.lectius i Entitats públiques i privades.

- Mentalització a pares i responsables directes les minusvàlids psíquics respecte de la conveniència de procedir a la incapacitació legal dels disminuïts i adoptar les mesures pertinents per a garantir la seva situació legal i patrimonial en el futur, així com les previsions perquè estiguin tutelats i assistits correctament i humana, cas de restar desproveïts dels seus parents immediats.

- Servei d'assessoria i gestió d'incapacitats i, cas que es donin, la seva promoció.

- Estudi i seguiment de casos i problemàtiques familiars relacionades amb el tema de la tutela.

- Promoció i concertació de serveis de previsió, treball o serveis d'assistència per a possibles tutelats per la Fundació.

- Seguiment de la qualitat de l'atenció prestada als tutelats per la Fundació o per altres institucions o persones, proporcionant-los un entorn de relacions personals i humanes que supleixin l'absència d'un medi familiar propi, a través de la constitució d'un servei de voluntariat per actuar a l'entorn personal de l'orfe.

- Assessoria jurídica, econòmica i fiscal, a través de la captació de professionals qualificats, en col.laboracions voluntàries.

ASSOCIACIÓ "CRECER"

Margarida Serra

CRECER és una associació sense afany de lucre constituïda per pares de nins amb problemes de creixement i per persones preocupades i interessades per aquesta alteració.

L'Associació tracta tots els problemes relatius a aquesta deficiència de creixement provocada tant per alteracions hormonals com per alteracions òssies. Inclou, per tant, als acondroplàsics (el nanisme), a persones de talla baixa i a les que pateixen la Síndrome de Turner, un tipus d'alteració que només afecta les dones, caracteritzada per la baixa talla i una deficiència en el desenvolupament dels caràcters sexuals secundaris.

La Seu de l'Associació és a Múrcia, tenint obertes delegacions per tot l'Estat Espanyol. Aquí, a Balears, la delegació de CRECER es va reobrir el passat mes d'abril, ubicant-se al domicili de la Coordinadora de Minusvàlids de Balears, el número 12c del Carrer Vinyassa, a la qual estan federats.

La funció més important que desenvolupa CRECER és informar als pares dels nins afectats per problemes de creixement de les possibles solucions d'aquestes alteracions i on s'han de dirigir per acurar el problema. En definitiva, el que es pretén és integrar els afectats al seu entorn.

Els objectius principals són:

- Crear el marc necessari per ajudar els afectats.

- Detectar molt prest les alteracions que condueixen a l'hipocreixement.

- Aconseguir el tractament més adequat per cada cas al més aviat possible i seguir-lo ininterrompudament.

- Aconseguir la plena integració social dels afectats, ajudant-los a acurar els seus problemes psicològics.

- Col.laborar, fins allà on pugui i sigui possible, amb quants programes d'investigació es duguin a terme referits sempre als trastorns de creixement.

Al programa el va desenvolupant cada delegació: a partir de les necessitats pròpies detectades es van establir les necessitats. Ara mateix, a la delegació de Balears ens interessa informar sobre una de les tècniques quirúrgiques que es practiquen amb molt d'èxit arreu de l'Estat i que consisteix en una perllongació en paral.lel de les extremitats inferiors (primer les dues tíbies i després els dos fèmurs, en un interval de temps que depèn de les condicions físiques del pacient).

Eines per treballar millor

I JORNADES DE CONTRACTACIÓ EXTERNA DE SERVEIS SOCIALS A L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA

Els passats 19 i 20 d'octubre, al Secar de la Real i organitzades pel Col.legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials, es realitzaren les I Jornades de Contractació Externa de Serveis Socials a l'Administració Pública, amb el suport econòmic del Govern Balear, el Consell Insular de Mallorca i l'Ajuntament de Palma.

A aquestes Jornades es presentaren quatre ponències que pretenien tractar el tema des de tots els seus caires:

- Una Ponència Política, presentada per la regidora de l'Àrea de Benestar Social de l'Ajuntament de Palma, Sra. Joana Gual,

- una Ponència Tècnica a càrrec de la Diplomada en Treball Social, Sra. Marian Feliu,

- una Ponència Econòmica presentada pel Llicenciat en Ciències Econòmiques i professor de l'EUTS de Palma, Sr. Pere Mascaró, i

- una Ponència Jurídico-laboral encarregada a l'advocat laboralista, Sr. Ferran Gomila.

A cada una de les dues jornades i després de l'exposició de les ponències, es crearen grups de treball que les discutiren arribant a les conclusions que presentam. Unes conclusions que, si s'escau, es poden remetre a les autoritats competents per si les volen tenir presents a l'hora d'efectuar qualsevol contractació externa.

Com a punt final a la darrera jornada tingué lloc una taula rodona amb representants de:

Govern Balear (Sr. Alfonso Ruíz Abellán)

Consell Insular de Mallorca (Sr. Mi-quel Clar)

Ajuntament de Palma (Sr. Jaume Garau)

ALCARI (Sra. Margalida Mulet)

ATELADRA (Sra. Aina Capellà)

Coordinadora de Minusvàlids (Sra. Margalida Rubí)

GREC (Sra. Magdalena Gutiérrez)
INTRESS (Sra. Edita Navarro)
actuando de moderador el Sr. Pep Lluís Oliver.

Acabat el col.loqui, que durà prop de dues hores, se serví un refrigeri al Castell de Bellver per gentilesa de l'Ajuntament de Palma que clogué aquestes Jornades.

Com a documentació complementària s'entregaren comunicacions per escrit de Lluís Ballester, Pilar Bellod, Pep Lluís Oliver i Joan Antoni Salas.

CONCLUSIONS GENERALS

La contractació externa de serveis és un fet voluntari que respon a determinades necessitats polítiques. L'ús indiscriminat d'aquesta modalitat s'ha d'evitar, fent-se necessari contemplar el següent:

1.- Hi ha d'haver una definició més concreta del model de serveis socials que es vol implantar, especificant quins serveis han de ser de titularitat i gestió pública i quins poden ser de titularitat pública i gestió concertada amb l'empresa privada. Així, quan som a l'inici de la consolidació dels serveis bàsics, la contractació externa pot jugar un paper negatiu. La discontinuïtat a la que forçosament s'ha sotmès la contractació externa (contractes de

periodicitat anual, vulnerabilitat als canvis econòmics...) permet entreveure que no és el sistema idoni per oferir les prestacions bàsiques.

És necessari, per tant, analitzar els diferents tipus d'entitats: públiques, privades, mixtes, tutelades i determinar quines responsabilitats pot assumir i/o contemplar cada una d'elles.

Així mateix l'Administració ha d'assumir la seva pròpia reforma, reciclant als seus professionals i establint models de gestió operatius.

La contractació externa es contempla com idònia en casos molt específics: quan es tracta de serveis de nova implantació i l'Administració, abans de consolidar-los, vol comprovar la seva viabilitat, eficàcia, acceptació, això és la seva rendibilitat social, o bé en el cas de programes o serveis la durada de la qual està establerta en uns terminis determinats.

2.- Quan l'Administració decideix oferir un servei o programa a través d'una contractació externa s'ha d'establir el cost estimat, fixant uns mínims i uns màxims. Aquest element és rellevant perquè, d'una banda, l'Administració es veurà obligada a realitzar un estudi de costos i, per altra, evitarà que la competitivitat de les empreses que optin a la contractació els dugui a plantejar un cost excessivament baix que repercuteixi en la qualitat del servei.

Actualment hi ha una gran indefinició i arbitrietat en les formes de control de la contractació. Està clar que l'Administració, ja que parlem d'un sistema públic, ha de responsabilitzar-se del control i seguiment del servei; això no obstant i fins ara, ha resultat realment complex harmonitzar aquests mecanismes de control amb una certa autonomia en la gestió empresarial. No està gens clar quin paper ha de desenvolupar l'Administració i quin l'empresa privada. És urgent, per tant,

FORMACIÓ.

establir quins mecanisme de control són els més adequats, qui ha de participar en aquest procés i a quins moments al llarg del contracte s'han de fer (tots aquests criteris s'han d'establir en el plec de condicions).

Sembla important, en aquest sentit, desenrotllar una forma d'accés al control públic a través de les entitats ciutadanes, la promoció de l'associacionisme (independent de l'Administració) que reclami els drets ciutadans. Aquest serà un element bàsic en aquest procés.

3.- L'anàlisi dels avantatges i inconvenients de la contractació externa es realitza habitualment des de l'òptica dels gestors, oblidant la situació de precarietat en la que es troben els treballadors. Molt sovint la contractació externa no és més que una forma perillosa de contractació laboral: el tipus de relació contractual afecta de manera important els treballadors que es troben indefensos davant la manca de garanties laborals, en tant que l'Administració no és tan sols responsable subsidiària.

La proliferació de contractació de serveis ha generat l'aparició d'empreses ad hoc potenciades indirectament per l'Administració que, d'aquesta manera, ha cobert les contractacions laborals que necessitava. La confusió, manca de claretat, duplicitat de funcions entre empresa i Administració que ha generat aquest sistema han estat múltiples i, en aquest sentit, és important debatre quins models poden tenir una aplicació menys conflictiva.

Per acabar, cal agrair a totes les persones que realitzaren de forma gratuïta tant les ponències com les comunicacions i als que actuaren de secretaris en els grups de treball que recolliren i posaren en comú les conclusions de les jornades: a tots gràcies pels seus esforços.

I especialment, gràcies a tots els assistents que, en nombre de 40, participaren en aquestes jornades: la seva presència i el seu interès demostrà que els esforços dedicats en el seu muntatge valgueren la pena.

IV JORNADES ESTATALS DE PSICOLOGIA I DROGODEPENDÈNCIES

Santiago de Compostela del 19 al 20 de gener de 1991.
Organitza: Col.legi Oficial de Psicòlegs.
c/ Núñez de Balboa, 58 - 5è dreta.
28001 Madrid.
Tel: 91 - 435 52 12.

EDUCACIÓ ESPECIALITZADA

Barcelona, gener i febrer de 1991.
Organitza: IMAE.
c/ Ciutat, 11.
Barcelona.
Tel: 93 - 315 45 51.

INTRODUCCIÓ AL TREBALL INTERDISCIPLINARI

Barcelona, gener i febrer de 1991.
Organitza: IMAE.

JORNADES: PÚBLIC-PRIVAT I BENESTAR SOCIAL

Barcelona, del 13 al 15 de febrer.
Organitza: INTRESS.
c/ St. Bartomeu, 9, 2on.
07001 Palma.
Tel: 71 50 29.

JORNADES: PERSONA, AVANÇOS TECNOLÒGICS I DRET

Barcelona, del 6 al 8 de març de 1990.
Organitza: Centre d'Estudis i Formació.
c/ Roger de Flor, 196.
08013 Barcelona.
Tel: 93 - 207 31 14

LEGISLACIÓ.

B.O.E.

CAP DE L'ESTAT.

Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu. (BOE núm. 238 de 4.10.90).

Llei 11/1990, de 15 d'octubre, sobre reforma del Codi Civil, en aplicació del principi de no discriminació per raó de sexe. (BOE núm. 250 de 18.10.90).

MINISTERI D'ASSUMPTES SOCIALS.

Resolució de 19 de setembre de 1990, de la Subsecretaria, per la qual s'ordena publicar l'acord que determina criteris objectius de distribució de varis crèdits pressupostaris entre comunitats autònomes, en concepte d'ajudes i subvencions per a la realització de programes d'acció social i serveis socials. (BOE núm. 238 de 4.10.90).

Resolució de 16 d'octubre de 1990, de la Subsecretaria, per la qual s'acorda publicar els convenis entre el Ministeri d'Assumptes Socials i les Comunitats Autònomes Valenciana i Balear, desenvolupant el Programa de Situacions de Necessitat. (BOE núm. 264 de 3.11.90).

MINISTERI DE TREBALL I SEGURETAT SOCIAL.

Resolució de 3 de setembre de 1990 de la Direcció General de Règim Jurídic de la Seguretat Social, per la qual es dicten criteris de distribució de les pensions de viudetat, quan es donen determinats supòsits d'extinció. (BOE núm. 221 de 14.9.90).

MINISTERI DE SANITAT I CONSUM

Reial Decret 1131/1990, de 14 de setembre, pel que es modifica l'article 3.3 del Reial Decret 75/1990, de 19 de gener, pel que es regulen els tractaments amb opiacis de persones depenents d'ells.

En feim ressò

Las presas deben acreditar la filiación del hijo. LA FISCALÍA DICTA MEDIDAS PARA RESTRINGIR LA ESTANCIA DE NIÑOS EN LAS PRISIONES.

Article aparegut a "El País" dia 8 de desembre de 1990, signat per Julio M. Lázaro.

La Fiscalía General del Estado ha solicitado el censo de niños internados en prisiones junto a sus madres presas y ha ordenado que los fiscales visiten las cárceles de mujeres en cada provincia para evaluar su situación. Si las madres presas no pueden acreditar la filiación de los niños o éstos se encuentran en situación de desamparo serán separados de ellas y entregados a instituciones públicas de protección.

El fiscal del Estado, Leopoldo Torres, admitió que no sabe "qué es menos malo", si que el niño esté en prisión con su madre o que el niño sea separado de ella. En consecuencia, la Fiscalía tratará de analizar, caso por caso, este conflicto, partiendo de la base de que la separación "debe ser evitada cuando sea posible", aun cuando, según Torres, "hay casos en que no es positivo para el niño no ya estar en prisión, sino estar con su madre".

En la actualidad, madres presas pueden tener a sus hijos en su compañía hasta los seis años. El reglamento penitenciario establece que a estas reclusas se les destinará un departamento o habitación

especial que, cuando el número de niños lo justifique, reunirá las condiciones de guardería infantil y educación preescolar. Sin embargo, los informes sobre la deficiente situación de las cárceles han llevado a la Fiscalía a dictar una serie de instrucciones para restringir en algunos casos la estancia de niños en prisión.

En el caso de las madres que sean detenidas con sus hijos y no tengan parientes cercanos que asuman su custodia, las entidades públicas o centros de acogida, se harán cargo de los niños, "al menos mientras se instruyan las diligencias policiales a la madre".

Siempre que las madres presas quieran tener a sus hijos con ellas, una vez acreditada la filiación, deberán dirigirse a la entidad encargada de la custodia del niño, que "evaluará el caso e informará si tal medida es conveniente para el menor".

En caso de tener que separar al hijo de la madre, "se deberá fijar el régimen de visitas y periodicidad, dando cuenta de ello al fiscal, quien cuidará de que éstas se lleven a cabo y no quede el niño privado de la relación con la madre, a no ser que esto sea valorado como contraproducente".

BUTLLETA DE SOL.LICITUD

Si vols rebre "ALIMARA" a ca teva, emplena, per favor, aquesta butlleta

Nom i cognoms .....

Adreça .....

Població .....

Codi Postal ..... Telèfon .....

Professió o treball .....

Servei d'Acció Social
Carrer Almudaina 5 / 07001 Palma de Mallorca
Tel. (971) 72 15 05 ext. 286
Telefax: (971) 71 90 88 / (Atn. Acció Social)

Butlletí informatiu del Servei d'Acció Social del Consell Insular de Mallorca
Carrer Almudaina, 5
07001 Palma de Mallorca